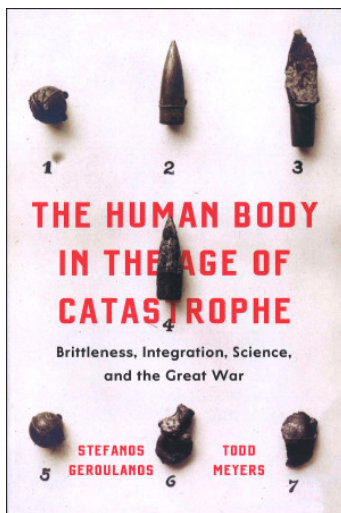

Krig, kropp, katastrofe, kollaps

ANMELDELSER

KETIL SLAGSTAD

Institutt for helse og samfunn
Universitetet i Oslo

Stefanos Geroulanos, Todd Meyers

The Human Body in the Age of Catastrophe

Brittleness, Integration, Science and the Great War. 419 s, ill. Chicago, IL: The University of Chicago Press, 2018. Pris USD 35

ISBN 978-0-226-55659-8

I 1926 stilte den amerikanske fysiologen Walter B. Cannon følgende spørsmål: «Hvorfor dør vi ikke daglig?» Spørsmålet var alvorlig ment. Oppdagelsen av hormonene i 1905 og økt forståelse av kroppens finstemte homøostatiske regulering hadde banet vei for en ny, fysiologisk måte å forstå kroppen på. Men jo mer man forsto av kroppens selvregulerende mekanismer, dess skjørere fremsto den. Cannon skrev dette tre år før børskrakket og åtte år etter første verdenskrigs slutt. Det var ikke bare kroppen som var skjør, samfunnet var det også. Første verdenskrig konfronterte fysiologer og leger med nye

skademekanismer og kroppens responser. Et eksempel var sårsjokk («wound shock»). Hvordan kunne det ha seg at soldater reagerte så forskjellig på ulike skader? Hvordan kunne noen overleve selv de mest omfattende skader der arm og bein var revet av, mens andre døde momentant eller i løpet av minutter eller timer av skader som knapt var synlige på overflaten? Sårsjokk blottla begrensningene i rådende forståelser av helse og sykdom, enten det var celled teori, bakteriologi eller evolusjonsteori som forklarte kroppslige responser gjennom fylogenes og genetikk.

Første verdenskrig åpnet opp et rom for å tilnærme seg kroppen som integrert, samstemt og regulert. På ulike plan – enten det var i kroppens voldsomme individuelle responser på allergener ved anafylaksi, varierende og individuelle psykiske responser på traumatiserende hendelser eller hvordan lokaliserte hjerneskader etter granatsplinter innskrenket pasientens evne til å utføre komplekse dagligdagse handlinger – forsøkte fysiologer, nevrologer, psykologer og psykiatere å lage et nytt språk og en ny teori for hvordan kroppen hang sammen. Dét er utgangspunktet for en fantastisk bok, *The Human Body in the Age of Catastrophe*, der historikeren Stefanos Geroulanos og antropologen Todd Meyers tar til orde for at denne delen av medisinhistorien har blitt forsømt og glemt.

Kapittelet om Freuds kryptiske teori om dødsdrift, som han lanserte i essayet *Hinsides lystprinsippet* i 1920, er særlig fascinerende, siden forfatterne leser teorien som at Freud forsøkte å integrere spørsmålene som fysiologien hadde reist om kroppens respons på traumer og dens homøostatiske funksjon, i psykoanalysen. Geroulanos og Meyers viser hvordan tanken om kroppens integritet og sårbarhet banet veien for en pasientsentrert tilnærming i medisinen, som dessverre døde noe hen i møte med praktiske realiteter i oppbygningen av et helsevesen der tid har vært en knapp ressurs. Der er likevel til ettertanke at når alternativmedisinen i dag har sånn suksess med nettopp denne filosofien, så har vi i skolemedisinen en arv vi har glemt.

Publisert: 24. juni 2019. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.19.0258

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. februar 2026.